

Powszechne systemy preferencji Australii i Nowej Zelandii

Kamila Fatyga

Magister nauk prawnych, absolwentka Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie

ORCID: 0000-0001-8333-5241, e-mail: kam.fatyga@gmail.com

Wprowadzenie

Powszechny System Preferencji (Generalized System of Preferences – GSP) jest z założenia niejednorodnym zestawem mechanizmów państwowych posiadających wspólne cechy podstawowe. Różnice w strukturach gospodarczych i stawkach taryfowych poszczególnych udzielających preferencji państw, a także istnienie niejednorodnych gałęzi przemysłu krajowego już od początku wykluczały stworzenie jednego zharmonizowanego systemu identycznych koncesji taryfowych. Doprowadziło to do tego, że system stał się zbiorem indywidualnych programów krajowych opartych na pewnych określonych przez Układ Ogólny w sprawie Taryf Celnych i Handlu (GATT) w 1971 roku¹ wspólnych celach i zasadach (mających prowadzić docelowo do zapewnienia krajom rozwijającym się równoważnych

¹ Dnia 25 czerwca 1971 Rada Układu Ogólnego wydała decyzję (Decision L/3545 of 28 June 1971) w sprawie GSP ustanawiającą m.in. zniesienie na dziesięć lat obowiązku stosowania KNU, co doprowadziło do powstania wzajemnie akceptowanego systemu ogólnych, niereferencyjnych i niedyskryminacyjnych preferencji taryfowych (*waiver GSP*).

możliwości rozwoju²). Jako warunek wprowadzenia do ustawodawstwa takich preferencji taryfowych kraje udzielające ulg w ramach GSP zastrzegły sobie między innymi prawo do:

- wykluczenia niektórych państw z programu preferencji,
- indywidualnego określenia zakresu produktów objętych programem,
- ustalenia reguł rządzących udzielanymi przez nie preferencjami,
- obniżenia ram preferencji taryfowych poprzez dalsze redukcje lub eliminację taryf na podstawie klauzuli największego uprzywilejowania podczas wielostronnych negocjacji handlowych,
- zapobiegania koncentracji korzyści w grupach kilku wybranych państw,
- podejmowania czynności mających na celu przeciwdziałanie szkodliwym, nagłym wzrostom importu³.

Poszczególne GSP trzynastu państw⁴, które wprowadziły⁵ system, są wobec tego podobne w wielu podstawowych aspektach wynikających z międzynarodowych zasad⁶ i celów, które muszą zostać zrealizowane w Programie, jednak różnią się w ob-

² K.C. Kennedy, *Generalized System Of Preferences After Four Decades: Conditionality and The Shrinking Margin Of Preference*, Michigan State International Law Review 2012, s. 539–540.

³ *Ibidem*.

⁴ Obszary celne przyznające preferencje GSP to: Australia, Białoruś, Kanada, Unia Europejska, Islandia, Japonia, Kazachstan, Nowa Zelandia, Norwegia, Rosja, Szwajcaria, Turcja i Stany Zjednoczone Ameryki – <https://unctad.org/topic/trade-agreements/generalized-system-of-preferences> (dostęp 28.11.2020).

⁵ Z historycznego punktu widzenia systemów tych było znacznie więcej. Polska posiadała swój własny system GSP do 2004 roku, kiedy to przystąpiła do UE, co więcej – do tegoż roku Polska była również beneficjentem GSP USA.

⁶ Dziesięcioletni *wavier GSP* został przedłużony bezterminowo decyzją Rady Tokijskiej 18 listopada 1979 r. na podstawie wprowadzonej wtedy Enabling Clause (decyzja GATT z 28 listopada 1979 r., L/4903). Pozwoliła ona na przedłużenie stosowania przez państwa rozwinięte ulg w stosunku do państw rozwijających się, jednocześnie nie zobowiązując ich do tego. Co za tym idzie, Enabling Clause stała się podstawą prawnomiędzynarodową dla każdego indywidualnego (wprowadzanego przez dane państwo) GSP. Enabling Clause określa cztery wyłączone obszary, w jakich preferencyjne traktowanie może zostać uznane lub przedłużone: 1) preferencyjne traktowanie taryfowe przyznane przez rozwinięte państwa produktom pochodzącym z krajów rozwijających się zgodnie z decyzją z 1971 r. w sprawie powszechnego systemu preferencji; 2) zróżnicowane i korzystniejsze traktowanie w odniesieniu do postanowień Układu Ogólnego dotyczących środków pozataryfowych regulowanych postanowieniami instrumentów negocjowanych wielostronnie pod auspicjami GATT (odnoszących się do kodeksów Rady Tokijskiej, z których wiele zawierało postanowienia dotyczące specjalnego traktowania państw rozwijających się); 3) regionalne lub globalne ustalenia zawarte między mniej rozwiniętymi państwami w sprawie wzajemnego obniżenia lub zniesienia taryf oraz środków pozataryfowych na importowane od siebie produkty; 4) specjalne traktowanie najsłabiej rozwiniętych krajów w kontekście wszelkich ogólnych lub szczególnych środków na rzecz krajów rozwijających się. Uznając, że preferencyjne

szarach, w których prawo im na to pozwala. Niniejszy artykuł skupia się na porównaniu oraz przybliżeniu czytelnikowi zasad funkcjonowania australijskiej oraz nowozelandzkiej odmiany GSP.

Australijski system preferencji taryfowych

W 1966 r. Australia stała się pierwszym krajem, który wprowadził preferencje taryfowe dla krajów rozwijających się, znane jako australijski system preferencji taryfowych (Australian System of Tariff Preferences – ASTP).

Nie był to jednak system jednoznaczny z GSP, gdyż ten został uregulowany przez GATT dopiero w 1971 roku. Ówczesny program składał się z nieprecyzyjnego porozumienia preferencyjnego, na mocy którego określone towary wytwarzane i półprodukty mogły być eksportowane z państw rozwijających się bez cła lub po obniżonych stawkach celnych. Celem systemu było wspieranie integracji krajów rozwijających się z globalnym systemem handlowym jako środka wspierania ich wzrostu gospodarczego⁷.

Początkowo ASTP opierał się na ogólnej zasadzie marginesu preferencji wynoszącej co najmniej 5 punktów procentowych dla towarów pochodzących z państw-beneficjentów, w przypadku gdy ogólna stawka taryfowa lub stawka KNU wynosiła 5% lub więcej. Jeżeli taryfa ogólna lub stawka KNU była mniejsza niż 5%, stawka ASTP wynosiła zero. W przypadkach, w których zastosowanie miała konkretna stawka celna, stawka ASTP była ustalana według taryfy ogólnej lub KNU pomniejszonej o 5% wartości towarów. Z czasem, w wyniku kolejnych

traktowanie taryfowe krajów rozwijających się mogłoby opóźnić liberalizację handlu między krajami rozwiniętymi, ust. 3 Enabling Clause podkreśla jego celową funkcję, mianowicie: „ułatwianie i promowanie handlu z krajami rozwijającymi się, a nie podnoszenie barier lub tworzenie nadmiernych trudności w handlu z innymi umawiającymi się stronami”. Od samego początku istnienia Enabling Clause brała pod uwagę ewentualność zmniejszania się marginesu preferencji dla krajów rozwijających się. W związku z tym ust. 3 lit. c stanowi: „Wszelkie zróżnicowane i bardziej korzystne traktowanie przewidziane w niniejszym punkcie: [...] c) w przypadku takiego traktowania udzielonego przez rozwinięte umawiające się strony krajom rozwijającym się zostanie ustanowione i, jeśli to konieczne, zmodyfikowane tak, aby odpowiadało potrzebom rozwojowym, finansowym i handlowym krajów rozwijających się. Zob. P. Czubik, *Odstępstwa od zasad i reguł systemu GATT/WTO w stosunkach handlowych z państwami rozwijającymi się*, Problemy Handlu Międzynarodowego 2001, nr ?, s. 89–100. Por. także P. Czubik, *Jednostronne pozaumowne preferencje handlowe na rzecz państw najslabiej rozwiniętych* [w:] A. Przyborowska-Klimczak, W.S. Staszewski, *Prawo międzynarodowe publiczne. Studia i materiały*, Lublin 2006, s. 29–43.

⁷ UNCTAD, Generalized System of Preferences: Handbook on the Scheme of Australia, 2018, unctad.org/en/PublicationsLibrary/itcdtsbmisc56rev1_en.pdf (dostęp: 15.02.2020).

jednostronnych obniżek taryf ogólna taryfa lub stawka KNU dla wszystkich australijskich taryf spadła do 5% lub mniej, z wyjątkiem szczególnych taryf na niektóre rodzaje sera i pojazdów używanych. Oznaczało to, że większość taryf wynikających z australijskiego systemu preferencji taryfowych dla krajów rozwijających się spadła do zera⁸.

W 1986 r. rząd Australii wprowadził nowy program, który miał być przejrzysty, łatwy do administrowania oraz uczciwy. W ramach nowej wersji programu preferencje zastosowano do wszystkich towarów podlegających oceniu. W 1991 r. ogłoszono, że od 1 lipca 1992 r. preferencyjne ustalenia taryfowe dla Hongkongu, Republiki Korei, Singapuru i chińskiej prowincji Tajwanu zostaną wycofane. Wzięto pod uwagę siłę gospodarek wymienionych wyżej państw oraz zdolność ich eksporterów do konkurowania na rynku australijskim bez pomocy taryfy preferencyjnej. Taryfy te miały pozostać na stałym poziomie według stawki z dnia 1 lipca 1992 r. (tj. 5% poniżej ogólnej stawki taryfowej w tym dniu), dopóki stawka ogólna lub stawki wynikające z KNU nie zostałyby obniżone do tego poziomu podczas programu stopniowych obniżek. Zapewniłoby to, że nie nastąpiłby wzrost podwyżek stawek dla gospodarek wspomnianych wyżej państw⁹.

W lutym 1993 r. ogłoszono, że preferencyjne stawki dla krajów rozwijających się zostaną wycofane w odniesieniu do żywności w puszkach, soku owocowego i suszonych owoców pochodzących z wszystkich państw najslabiej rozwiniętych i terytoriów wysp południowego Pacyfiku. Eliminacja powyższych preferencji została wprowadzona poprzez ustalenie stawki celnej dla państw rozwijających się na poziomie sprzed 1 lipca 1993 r. Dalsze zmiany preferencji ogłoszono w maju 1994 r. w artykule dotyczącym zatrudnienia i rozwoju zatytułowanym *Working nation*. Zmiany zostały wprowadzone w życie 1 lipca 1994 r. Preferencje dla państw rozwijających się miały zostać wycofane lub usunięte dla wszystkich towarów nieobjętych ogłoszeniem z lutego 1993 r., z wyjątkiem towarów pochodzących z krajów najslabiej rozwiniętych i terytoriów wysp południowego Pacyfiku. Stawki taryfowe mające zastosowanie do importu, którego dotyczyła zmiana, miały pozostać na poziomach stosowanych przed 1 lipca 1994 r., dopóki ogólna stawka taryfowa nie zostanie obniżona do poziomu stawek taryfowych w krajach rozwijających się.

Od tego czasu miała obowiązywać stawka ogólna. Podobnie jak w przypadku zmian w 1991 r., tak i w tym przypadku wzięto pod uwagę siłę gospodarek państw rozwijających się i zdolność ich eksporterów do konkurowania na rynku australijskim bez pomocy taryfy preferencyjnej¹⁰.

⁸ *Ibidem.*

⁹ *Ibidem.*

¹⁰ *Ibidem.*

Od momentu wprowadzenia ASTP przeszedł szereg zmian. W 2002 r. Australia ogłosiła, że zapewni bezcłowy i bezkontyngentowy dostęp do rynku dla wszystkich państw najsłabiej rozwiniętych (*Least Developed Countries* – LDC¹¹) i Timoru Wschodniego. Porozumienie to faktycznie zaczęło obowiązywać 1 lipca 2003 r.¹²

ASTP obejmuje obecnie cztery kategorie beneficjentów¹³: kraje najsłabiej rozwinięte, państwa i terytoria należące do Forum Wysp Pacyfiku (*Pacific Islands Forum* – PIF), kraje rozwijające się, kraje o statucie rozwijających się¹⁴ i kraje rozwijające się kategorii T¹⁵. Dla każdej kategorii istnieją dwa podziały, które rozróżniają państwa i terytoria. Obecnie Australia udziela preferencji handlowych 145 państwom i 31 terytoriom. Australia nie ustanowiła wymagań kwalifikacyjnych ani

¹¹ Na chwilę obecną ONZ wyznaczył 47 państw, które zostały określone jako „kraje najsłabiej rozwinięte” (LDC). Lista LDC jest weryfikowana co trzy lata przez Radę Gospodarczą i Społeczną w świetle zaleceń Komitetu ds. Polityki Rozwoju (CDP). CDP stosuje następujące trzy kryteria w celu określenia statusu LDC: 1) dochód *per capita* (dochód narodo- wy brutto *per capita*); 2) zasoby ludzkie (wskaźniki odżywiania, zdrowia, zapisów do szkoły i umiejętności czytania i pisania); 3) wrażliwość gospodarza (wskaźniki wstrząsów natural- nych i związanych z handlem, fizyczne i ekonomiczne narażenie na wstrząsy oraz niewielki rozmiar i oddalenie państwa). Okresowo identyfikując kraje najsłabiej rozwinięte i zwracając uwagę na ich problemy strukturalne, Organizacja Narodów Zjednoczonych daje społecz- ności międzynarodowej wyraźny sygnał, że potrzebne są specjalne ustępstwa wspierające te kraje. Koncesje związane ze statusem LDC obejmują świadczenia w obszarach: finansowa- nia rozwoju (w szczególności dotacje i pożyczki od darczyńców i instytucji finansowych), wielostronnego systemu handlu (preferencyjny dostęp do rynku i specjalne traktowanie), pomocy technicznej, w szczególności w zakresie włączania do handlu międzynarodowego (*Enhanced Integrated Framework*). Dotychczas jedynie pięć państw „ukończyło” ONZ- owski program dla państw LDC. Są to: Botswana w 1994 r., Republika Zielonego Przylądka w 2007 r., Malediwy w 2011 r., Samoa w styczniu 2014 r. i Gwinea Równikowa w czerwcu 2017 r. UNCTAD rozszerza na wszystkie kraje „kończące” program szereg usług mających na celu wspieranie ich postępów w kierunku rozwoju. Obejmują one m.in. przygotowanie profili wrażliwości państw borykających się z wyzwaniami związanymi z uzyskaniem statusu państwa rozwiniętego, wspieranie ich w przygotowaniach do płynnego przejścia do funkcyj- nowania w przestrzeni międzynarodowej po okresie LDC. UNCTAD pomaga także byłym krajom najsłabiej rozwiniętym w ich dążeniu do dalszego postępu społeczno-gospodarczego.

¹² Oficjalna strona australijskiego ministerstwa spraw zagranicznych handlu: www.dfat.gov.au/trade/topics/Pages/review-of-australian-system-of-tariff-preferences.aspx (dostęp: 15.02.2020).

¹³ Kategorie państw i terytoriów zostały określone w przepisach dotyczących taryfy celnej Australii z 2004 roku (*Customs Tariff Regulations, Statutory Rules No. 289, 2004*).

¹⁴ Państwa i terytoria nieuznawane powszechnie za rozwijające się bądź rozwinięte, którym jed- nakże ustawa o taryfie celnej z 2004 roku (*Statutory Rules No. 289, 2004*) przyznaje taki status.

¹⁵ Kategoria określona w przepisach dotyczących taryfy celnej Australii z 2004 roku (*Statutory Rules No. 289, 2004*), zarezerwowana dla dwóch państw: Republiki Korei i Singapuru, oraz dwóch terytoriów: Hongkongu jako specjalnego regionu autonomicznego Chińskiej Repu- bliki Ludowej (odrębnego również jako terytorium celne) oraz Tajwanu (Republiki Chiń- skiej – państwa nieuznanego) jako odrębnego obszaru celnego.

definicji dotyczących klasyfikacji krajów w ramach różnych kategorii. Wynika z tego, że większość krajów najslabiej rozwiniętych może również ubiegać się o preferencje udzielane co do zasady państwom rozwijającym się.

Średni obrót w ramach ASTP w latach 2015–2017 wyceniono na 4,6 mld USD, beneficjenci zaoszczędzili wówczas około 124 mln USD każdego roku (oszczędności te wynikały ze znacznie obniżonych stawek celnych). Dane zebrane przez UNCTAD pokazują, że największą kategorią beneficjentów pod względem wzrostu wartości handlu i obniżonych cel są państwa o statusie rozwijających się, a następnie terytoria i państwa LDC oraz państwa należące do Forum Wysp Pacyfiku¹⁶.

Preferencyjne linie taryfowe stosowane do każdej z czterech kategorii beneficjentów są różne. Przykładowo Australia oferuje bezcłowy i bezkontyngentowy dostęp do wszystkich produktów pochodzących z krajów najslabiej rozwiniętych, przyznając preferencyjne taryfy 802 produktom z państw rozwijających się. Wykaz linii taryfowych i obowiązujących stawek celnych znajduje się w australijskiej ustawie o taryfach celnych z 1995 r.¹⁷

Preferencje udzielane najmniej rozwiniętym państwom są najbardziej hojne ze wszystkich kategorii ASTP, zapewniają bowiem pełny bezcłowy dostęp wszystkim produktom beneficjenta. Na następnym miejscu klasyfikuje się preferencje udzielane państwom i terytoriom PIF. Ulgi te zostały oparte na umowie o regionalnej współpracy handlowej i gospodarczej na południowym pacyfiku (South Pacific Regional Trade and Economic Cooperation Agreement),¹⁸ która przewiduje bezcłowy dostęp do wszystkich linii taryfowych, z wyjątkiem specyficznego cła w wysokości 12 000 USD na używane pojazdy silnikowe (zniesiono je poprzez zmianę ustawy o taryfie celnej z 1995 r.), w związku z tym preferencje dla państw najslabiej rozwiniętych i krajów wyspiarskich Forum od stycznia 2018 r. są praktycznie identyczne. Kategoria krajów rozwijających się jest wolna od cła na 98,2% liniach taryfowych. Utrzymano również 5-procentową taryfę na 1,6 procentach taryf (99 linii), które dotyczyły głównie wełny, bawełny i włókien chemicznych, a także niektórych rodzajów sera i pojazdów¹⁹.

¹⁶ UNCTAD, Generalized System of Preferences: Handbook on the Scheme of Australia, 2018, unctad.org/en/PublicationsLibrary/itcdtsbmisc56rev1_en.pdf (dostęp: 15.02.2020).

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Preferencje te mają więc z punktu widzenia prawnego podstawę umowną i teoretycznie nie są efektem jednostronnych decyzji Australii podejmowanych w ramach GSP. Ich efekt gospodarczy jest analogiczny do preferencji GSP. Z punktu widzenia australijskiego prawa celnego wszystkie kategorie preferencji są zarządzane w identyczny sposób.

¹⁹ *Vide*: UNCTAD, Generalized System of Preferences: Handbook on the Scheme of Australia (2018), unctad.org/en/PublicationsLibrary/itcdtsbmisc56rev1_en.pdf (dostęp 15.02.2020); Government of Australia: Review of the Australian System of Tariff Preferences (ASTP): Discussion paper. Department of Foreign Affairs and Trade (2016).

W ramach ASTP uważa się, że towary pochodzą z kraju będącego beneficjentem, jeżeli zostały w całości w nim uzyskane. Jednak w ramach systemu możliwe jest także, iż produkty, które nie zostały w całości uzyskane w kraju beneficjenta, będą kwalifikowały się do preferencyjnego traktowania. By uzyskać preferencyjne traktowanie, produkty te muszą spełniać dwie reguły dotyczące pochodzenia:

- 1) ostatni proces wytwarzania towarów musi zostać przeprowadzony w państwie dążącym do uzyskania preferencji;
- 2) co najmniej połowa całkowitych kosztów związanych z wytworzeniem towaru musi składać się z kosztów pracy lub materiałów pochodzących z przynajmniej jednego państwa rozwijającego się, LCD lub z Australii²⁰.

W przypadku preferencji dla produktów z państw najslabiej rozwiniętych co najmniej 25% całkowitych kosztów wytworzenia związanych z towarami musi pochodzić z przynajmniej jednego innego państwa najslabiej rozwiniętego, a co najmniej 25% z innych krajów w kwalifikujących się obszarach. Oznacza to, że ASTP nie wymaga, aby eksport był dokonywany bezpośrednio z państwa beneficjenta, dzięki czemu towary mogą być wysyłane przez kraje w obrębie kwalifikującego się obszaru bez utraty statusu oryginalnego pochodzenia²¹.

Wymagania dotyczące dokumentacji w ASTP zostały ograniczone do minimum. Australia traktuje złożenie świadectwa pochodzenia lub deklaracji pochodzenia sporządzonych przez zagranicznego producenta towarów eksportowanych do Australii jako czynność adekwatną do złożenia wniosku o udzielenie preferencji pod następującymi warunkami:

- 1) świadectwo pochodzenia lub deklaracja pochodzenia musi wyraźnie określać towary, których dotyczy;
- 2) świadectwo pochodzenia lub deklaracja pochodzenia musi określać co najmniej dwa wyżej wymienione wymagania dotyczące reguły pochodzenia produktów;
- 3) nie występują powody, by wątpić w prawdziwość lub wiarygodność świadectwa pochodzenia lub deklaracji pochodzenia produktu.

Nie istnieje określona forma świadectw lub deklaracji pochodzenia. Powinny one jednak opisywać towary i odnosić się do australijskiej ustawy celnej – Customs Tariffs Regulations 2004 (Statutory Rules No. 289, 2004), działu 1A (reguły pochodzenia preferencyjnych towarów), części VIII, która dotyczy produktów. Ponadto należy wyraźnie podać nazwisko i tytuł osoby podpisującej certyfikat lub deklarację oraz nazwę firmy lub reprezentowanego podmiotu. Deklaracja może stanowić część dokumentów handlowych lub być osobnym dokumentem. Świadectwa pochodzenia

²⁰ *Ibidem.*

²¹ *Ibidem.*

muszą w ramach ustaleń australijskiego Powszechnego Systemu Preferencji spełniać wymogi ogólnieobowiązującego w tym zakresie formularza A²².

Podsumowując, należy stwierdzić, że eksporterzy w państwach będących beneficjentami mają możliwość wypełnienia deklaracji pochodzenia na zwykłej fakturze handlowej za towary lub skorzystania ze zwykłej faktury handlowej i wypełnionego formularza A, aby produkty te zostały zakwalifikowane do australijskiego systemu preferencji taryfowych²³.

Powszechny system preferencji Nowej Zelandii

W ramach powszechnego systemu preferencji Nowa Zelandia przyznaje specjalne traktowanie niektórym produktom pochodzącym z państw uznanych za rozwijające się i najsłabiej rozwinięte. Nowa Zelandia wprowadza własne oznaczenia tych państw²⁴, co za tym idzie – państwa rozwijające się są oznaczone za pomocą skrótu LDC (w tym przypadku *Less Developed Country* – państwo słabiej rozwinięte) i skrótu LLDC (oznaczenie państw najsłabiej rozwiniętych – *Least Developed Country*). Kraje uprawnione do otrzymania preferencyjnego traktowania taryfowego w ramach nowozelandzkiego GSP są określone w załącznikach 1 i 2 do rozporządzenia taryfowego z 2005 r. Podstawą prawną stosowania GSP w Nowej Zelandii jest *The Working Tariff Document*, który stanowi konsolidację dwóch aktów prawnych, a mianowicie – ustawy o stawkach taryfowych z 1988 r. oraz ustawy o cłach i akcyzach z 2018 r.²⁵

Zgodnie z *The Working Tariff Document* preferencyjne stawki celne dla LDC nie są dostępne dla wszystkich produktów pochodzących z państw będących beneficjentami programu, ale tam, gdzie są, wynoszą zazwyczaj 80% normalnej stawki celnej. Natomiast stawka celna dla LLDC ma zastosowanie do wszystkich towarów pochodzących z takiego kraju i jest stawką zerową²⁶.

Warto zwrócić uwagę na fakt, że państwa LDC i LLDC są odrębnymi i oddzielnymi grupami krajów. Reguły pochodzenia produktu mające zastosowanie do

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*, Government of Australia: Review of the Australian System of Tariff Preferences (ASTP): Discussion paper. Department of Foreign Affairs and Trade (2016)

²⁴ Analogiczne określenia stosowane są też w dokumentach kilku innych państw oraz niektórych dokumentach WTO.

²⁵ New Zealand's Customs Service: Preferential Tariff Duty Rates and an explanation about the rules of origin (2018), <https://www.customs.govt.nz/globalassets/documents/fact-sheets/fact-sheet-08-preferential-tariff-duty-rates-and-an-explanation-about-the-rules-of-origin.pdf> (dostęp: 22.03.2020).

²⁶ *Ibidem*.

krajów LDC nie mogą mieć zastosowania do krajów LLDC i odwrotnie²⁷. Szczegółowe przepisy dotyczące preferencji dla LDC i dla LLDC są określone odpowiednio w art. 43 i 43A ustawy o cłach i akcyzach (Customs and Excise Regulations) z 1996 r. Zgodnie z art. 43 tej ustawy za produkty pochodzące z państwa LDC uważa się takie, które spełniają zasady identyczne jak te określone przez Europejski (Paneurośroziemnomorski)²⁸ System Kumulacji Pochodzenia. Zgodnie z tymi zasadami za całkowicie uzyskane w państwie korzystającym z preferencji uznaje się:

- 1) produkty mineralne wydobyte z jego gleby lub dna morskiego;
- 2) rośliny i produkty roślinne tam uprawiane lub zbierane;
- 3) urodzone i wyhodowane tam żywe zwierzęta;
- 4) produkty od żywych zwierząt tam wyhodowanych;
- 5) produkty pochodzące od ubitych zwierząt tam urodzonych i hodowanych;
- 6) produkty uzyskane z polowania lub połowów tam przeprowadzonych;
- 7) produkty akwakultury, w których wykluwają się i są hodowane ryby, skorupiaki i mięczaki;
- 8) produkty rybołówstwa morskiego i inne produkty wydobyte z morza poza morzem terytorialnym przez jego statki;
- 9) produkty wytworzone na pokładzie jego statków wyłącznie z produktów, o których mowa w powyższym punkcie;
- 10) używane artykuły tam zebrane i nadające się wyłącznie do odzysku surowców;
- 11) odpady i złom powstałe w wyniku działalności produkcyjnej tam przeprowadzonej;
- 12) produkty wydobyte z dna morskiego, które znajduje się poza jakimkolwiek morzem terytorialnym, ale dla którego dane państwo ma wyłączne prawa do eksploatacji;
- 13) towary tam produkowane wyłącznie z produktów wymienionych w powyższych punktach²⁹;

oraz:

- 1) towary częściowo wyprodukowane w krajach z grupy LDC, z zastrzeżeniem następujących warunków:

²⁷ Co jest rozwiązaniem unikatowym – zazwyczaj w systemach preferencji państwa uprawnione do korzystania z przywilejów generowanych dla państw najsłabiej rozwiniętych jednocześnie mogą korzystać z przywilejów dla państw rozwijających się (często zresztą przywileje dla państw rozwijających się w całości zawierają się w zakresie przywilejów dla państw najsłabiej rozwiniętych, a nadto te drugie korzystają z zakresu dodatkowego).

²⁸ Zob. decyzję Rady z dnia 26 marca 2012 r. w sprawie zawarcia regionalnej konwencji w sprawie paneurośroziemnomorskich preferencyjnych reguł pochodzenia (2013/94/UE), Dz. Urz. UE L 54 z 26.03.2013 r., s. 3.

²⁹ Por. rozporządzenie Komisji (UE) nr 1063/2010 z dnia 18 listopada 2010 r.

- a) proces ostatnio przeprowadzany przy wytwarzaniu towarów został przeprowadzony w kraju należącym do grupy LDC;
- b) w odniesieniu do towarów, które składają się z komponentów pochodzących z państw trzecich, komponenty te:
 - pochodzą z co najmniej jednego kraju z grupy LDC lub Nowej Zelandii,
 - zostały wytworzone w innym państwie lub państwach LDC (lub Nowej Zelandii) i państwa te poniosły częściowo koszty wytworzenia produktu,
 - po zastosowaniu stanowią nie mniej niż połowę kosztów wytworzenia produktu ostatecznego³⁰.

Zgodnie z art. 43A ustawy o cłach i akcyzach produkty uważa się za pochodzące z państwa LLDC, jeśli spełniają te same warunki (określone w pkt 1–10) co produkty pochodzące z państw LDC, oraz towary częściowo wyprodukowane w innych krajach LLDC, z zastrzeżeniem następujących warunków:

- 1) proces ostatnio przeprowadzany przy wytwarzaniu towarów został przeprowadzony w kraju należącym do grupy LLDC;
- 2) wydatki na komponenty, z których składa się produkt nie są niższe niż połowa kosztów wytworzenia produktu ostatecznego i:
 - a) wydatki te pochodzą co najmniej z jednego państwa z grupy LLDC,
 - b) koszty częściowego wytworzenia zostały poniesione w co najmniej jednym państwie z grupy LLDC lub Nowej Zelandii,
 - c) inne państwo LLDC poniosło wydatki częściowo w jakimkolwiek materiale, o którym mowa w pkt a, a częściowo w jakichkolwiek innych pozycjach, o których mowa w pkt b³¹.

W skrócie – towary muszą spełniać jedną z następujących kategorii pochodzenia, aby mogły być traktowane jako produkt lub wytwór z kraju LDC lub kraju LLDC:

- towary całkowicie uzyskane to na ogół naturalne produkty kraju LDC lub LLDC oraz towary wykonane w całości w kraju LDC lub LLDC (w zależności od przypadku) z tych produktów naturalnych;
- towary częściowo wyprodukowane – ta kategoria pochodzenia obejmuje towary, które są częściowo wytwarzane w kraju LDC lub LLDC (w zależności od przypadku).

Kategoria pochodzenia „towary częściowo wyprodukowane” ma wymaganie dwupoziomowe. Jeżeli pierwszy wymóg nie jest spełniony (tj. proces ostatnio przeprowadzony przy wytwarzaniu towarów nie został przeprowadzony w LDC/LLDC), wówczas towary nie będą kwalifikować się jako produkt lub wytwór

³⁰ New Zealand's Customs and Excise Regulations 19.08.1996, SR 1996/232.

³¹ *Ibidem*.

LDC/LLDC (w zależności od przypadku) niezależnie od tego, czy spełniony jest wymóg 50% wydatków kwalifikowalnych. Wydatki kwalifikowalne obejmują odpowiednie wydatki poniesione w innym LDC/LLDC (w zależności od przypadku) oraz w Nowej Zelandii. Należy zauważyć, że w przypadku, gdy producent z LDC/LLDC twierdzi, że materiały z innego kraju lub krajów w ramach odpowiedniej grupy państw są „materiałami kwalifikującymi się”, materiały te muszą spełniać odpowiednie reguły pochodzenia i kwalifikować się jako pochodzące z LDC/LLDC. Kwalifikujący się materiał z LDC importowanego do LLDC nie może stanowić części wydatków kwalifikowanych do celów LLDC i odwrotnie. Towary, które spełniają wymagania dotyczące pochodzenia z LDC/LLDC, muszą być eksportowane bezpośrednio do Nowej Zelandii bez wprowadzania do obrotu poza swoją grupą (w zależności od przypadku LDC lub LLDC). Innymi słowy, towary z jednego LDC mogą być wprowadzane na rynek innego LDC w drodze do Nowej Zelandii, a także towary z jednego LLDC mogą być wprowadzane na rynek innego LLDC w drodze do Nowej Zelandii, bez utraty prawa do odpowiednich preferencyjnych stawek celnych. Do naczelnego urzędu celnego Nowej Zelandii można złożyć wniosek o zezwolenie na zwolnienie z wymogu dotyczącego bezpośredniej wysyłki. Zezwolenie jest zasadniczo udzielane tylko wtedy, gdy istnieją szczególne lub wyjątkowe okoliczności (np. trudności w transporcie z odległego kraju LDC lub LLDC). Status produktu nadawany jest po wysyłce z państwa-beneficjenta i przed importem do Nowej Zelandii, chyba że dyrektor naczelnego urzędu celnego zezwoli inaczej, z zastrzeżeniem warunków, na które w każdym przypadku wyrazi zgodę³².

W Nowej Zelandii nie ma wymogu prawnego dotyczącego dokumentowania faktu posiadania przez produkt statusu pochodzenia. Eksporter wwozący towary do Nowej Zelandii musi do celów celnych posiadać wystarczające informacje, na których może oprzeć wnioski o zastosowanie preferencyjnej stawki celnej. W rzeczywistości wymaga to od zagranicznego producenta lub eksportera dostarczenia importerowi jasnych informacji na temat towarów, które spełniają preferencyjne reguły pochodzenia. Nowa Zelandia dopuszcza możliwość uszczegółowienia dokumentacji eksportowej, np. za pomocą faktury, oświadczenia, deklaracji lub certyfikatu identyfikującego towary kwalifikujące się do preferencyjnego traktowania³³.

³² New Zealand's Customs Service: Preferential Tariff Duty Rates and an explanation about the rules of origin (2018), <https://www.customs.govt.nz/globalassets/documents/fact-sheets/fact-sheet-08-preferential-tariff-duty-rates-and-an-explanation-about-the-rules-of-origin.pdf> (dostęp: 22.03.2020).

³³ New Zealand's Customs and Excise Regulations 19.08.1996, SR 1996/232.

Podsumowanie

Australijski system ASTP zapewnia praktycznie bezcłowy i bezkontyngentowy dostęp produktów z państw LDC i Forum Wąp Pacyfiku³⁴. Jako beneficjenci mogą z niego korzystać: kraje najslabiej rozwinięte, państwa i terytoria należące do PIF, kraje rozwijające się, kraje o statusie rozwijających się i rozwijające się kategorii T. Za kwalifikujące się do programu uznaje się wszystkie produkty, z wyłączeniem tekstyliów, odzieży i obuwia. W zakresie zasady pochodzenia produktów Australia uznaje, że dla towarów, które nie zostały w całości wyprodukowane w państwie korzystającym z preferencji ASTP muszą zostać spełnione dwa wymogi:

- 1) ostatni proces wytwarzania towarów musi zostać przeprowadzony w kraju, który żąda preferencji;
- 2) co najmniej połowa całkowitych kosztów wytworzenia produktu musi składać się z materiałów z przynajmniej jednego kraju rozwijającego się, najslabiej rozwiniętego, PIF, rozwijającego się kat. T lub Australii.

ASTP dopuszcza także możliwość kumulacji. Jest ona dopuszczalna, jeżeli co najmniej 25% całkowitych kosztów wytworzenia związanych z towarami pochodzi przynajmniej z jednego innego państwa najslabiej rozwiniętego, a co najmniej 25% z innych państw w kwalifikujących się obszarach. Eksporterzy mają możliwość wypełnienia deklaracji pochodzenia na zwykłej fakturze handlowej za towary lub skorzystania ze zwykłej faktury handlowej i wypełnionego formularza A.

W nowozelandzkim systemie GSP obniżone stawki celne dostępne są dla większości produktów i wynoszą 80% KNU³⁵. Natomiast wszystkim państwom LLDC zapewniony został bezcłowy i bezkontyngentowy dostęp. Identyfikacja jak w przypadku Australii i większości państw posiadających system GSP, Nowa Zelandia spośród produktów kwalifikujących się do programu wyłącza tekstylia, odzież i obuwie. W przypadku powyższego systemu należy zwrócić szczególną uwagę na fakt, że reguły pochodzenia produktu mające zastosowanie do krajów LDC nie mogą mieć zastosowania do krajów LLDC i odwrotnie. Zasady uznawania oryginalnego pochodzenia produktu dla LLDC są łagodniejsze. Kraj będący beneficjentem (LDC/LLDC) może traktować komponenty, które są wyprodukowane lub wytworzone w dowolnym LDC/LLDC, jako wkład kwalifikujący się, funkcjonuje tu także *Donor Country Content Rule*³⁶. W nowozelandzkim systemie nie istnieje

³⁴ Utrzymano 5-procentową taryfę na 1,6 procentach taryf (99 linii), które dotyczą głównie wełny, bawełny i włókien chemicznych, a także niektórych rodzajów sera i pojazdów używanych.

³⁵ New Zealand's Customs and Excise Regulations 19.08.1996, SR 1996/232.

³⁶ Zasada ta oznacza, że w przypadku towarów wyprodukowanych w kraju przyjmującym preferencje wyłącznie z materiałów importowanych z Nowej Zelandii lub towarów wyprodukowanych w państwie przyjmującym preferencje tylko z materiałów całkowicie w nim uzy-

wymóg prawny dotyczący dokumentowania faktu posiadania przez produkt statusu pochodzenia³⁷.

Streszczenie

W tekście omówiono tematykę powszechnego systemu preferencji, funkcjonującego na podstawie decyzji Rady Układu Ogólnego z dnia 25 czerwca 1971 roku. Skupiono się na charakterystyce systemów stosowanych przez Australię i Nową Zelandię. Tytułowe zagadnienie zostało opisane kompleksowo, przedstawiono m.in. historię wdrażania systemu przez oba państwa oraz jego istotę, w szczególności w zakresie państw będących beneficjentami, produktów objętych GSP, preferencji stawek celnych, zasad oryginalnego pochodzenia, występowania możliwości kumulacji oraz istnienia wymogu potwierdzenia dokumentowego pochodzenia produktów. Temat jest pewnego rodzaju innowacją w publikacjach polskich, porusza mało znane zagadnienia z zakresu współczesnego międzynarodowego prawa gospodarczego.

Słowa kluczowe: powszechny system preferencji, GSP, Australia, Nowa Zelandia, preferencje stawek celnych

Australian and New Zealand's Generalized System of Preferences

Abstract

The text deals with the subject of the Generalized System of Preferences, operating on the basis of the decision of the GATT Council of June 25, 1971, focusing on the characteristics of the systems used by Australia and New Zealand. The issue has been described comprehensively, including the history of the system implementation by both countries and its essence, particularly in terms of: beneficiary countries, products coverage, tariff preferences, rules of origin, the possibility of cumulation and the existence of the requirement of documentary confirmation of the products origins. Discussed subject is an innovation in Polish publications, it raises hardly explored issues in the field of current international economic law.

Key words: Generalized System of Preferences, GSP, Australia, New Zealand, tariff preferences

skanych i materiałów importowanych z Nowej Zelandii uważa się, że zostały one całkowicie uzyskane w państwie beneficjenta. Również wszelkie towary importowane z Nowej Zelandii, które zostały użyte jako część surowców lub komponentów wykorzystanych do produkcji wszelkich towarów wyprodukowanych innych niż te, które przedstawiono wyżej, uważa się za całkowicie uzyskane w państwie beneficjenta.

³⁷ Generalnie należy zwrócić uwagę na niski poziom sformalizowania wymogów dokumentacyjnych w przypadku reguł pochodzenia zarówno dla australijskiego, jak i nowozelandzkiego systemu GSP. Wyraźnie odróżnia to regulacje z Antypodów od rozwiązań charakterystycznych dla Starego Kontynentu.

